

УДК 377/378-058.17(8)

Олена Жижко

ФОРМАЛЬНА ПРОФЕСІЙНО-АНДРАГОГІЧНА ОСВІТА В КРАЇНАХ ЛАТИНСЬКОЇ АМЕРИКИ

Формальне професійне навчання андрагогів, у тому числі інструкторів для професійно-технічної освіти маргінальних груп населення у латиноамериканських країнах, є справою як державних, так і громадських і приватних установ. Мета даного науково-педагогічного дослідження – виявити процес та умови становлення формальної професійно-андрагогічної освіти у Латинській Америці.

Проблеми андрагогічної освіти у Латиноамериканському регіоні вивчали Ф. Адам, Х. Алонсо, А. Альварес, А. Алькала, Г. Арройо, А. Баттро, А. Галісія, С. Діас-Діас, Г. Ернандес, М. Ібаррола, Е. Ітурральде, С. Кампелро, А. Каналес, П. Касау, М. Кастро-Перейра, П. Латапі-Сарре, Ф. Лопес-Пальма, Р. Лудохоський, А. Маркес, Р. Піньєро, М. Родрігес-Конде, М. Руйс, Д. Тірадо-Бенеді, М. Торрес-Пердомо, Х. Трійя-Бернет, І. Фермін-Гонсалес, П. Фрейре та ін.

Система професійно-андрагогічної освіти встановилася у Латинській Америці у 1972 р. з відкриттям у Венесуелі в Університеті “Санто Домінго” першої програми ліцензіату з освіти дорослих і започаткуванням у 1974 р. Національного експериментального університету Венесуели “Симон Родрігес”, що запровадив уперше в Латинській Америці андрагогічну університетську модель, тобто це перший андрагогічний університет або андраверситет (ісп. – *andraversidad*), що означає “університет для дорослих” [3, с. 112].

У 1976 р. відкрився ліцензіат з андрагогіки в Університеті інків “Гарсіласо де ла Вега” (Перу), у 1984 р. – у Міжамериканському університеті дистанційного навчання Панами, у 1986 р. – у Латиноамериканському університеті третього віку Венесуели, у 1989 р. - у Національному перуанському педагогічному університеті Кантути [2, с. 93].

Наприкінці 70-х рр. – на початку 80-х рр. ХХ ст. набула розвитку латиноамериканська система післядипломної андрагогічної освіти: перша в Латинській Америці магістратура з андрагогіки відкрилася у 1977 р. в Національному експериментальному університеті Венесуели “Симон Родрігес”, а у 1981 р. - перша докторантура.

З 90-х рр. ХХ ст. відділи ліцензіату, магістратури і докторантури зі спеціальності “андрагогіка” започатковуються у Національному університеті Коста Ріки в Ередії (Universidad Nacional de Costa Rica, Heredia), Університеті Гуа-

манги “Сан Крістобаль” в Айякучо (Universidad San Cristóbal de Huamanga, Ayacucho), Педагогічному університеті Бразилії (Universidad Pedagógica FCBIVE del Brasil), Університеті Вальпараїсо, Чилі (Universidad de Valparaíso, Chile), Університеті Болівії “Сан Андрес” (Universidad de San Andrés de Bolivia), Університеті інків “Гарсіласо де ла Вега”, Перу (Universidad inca “Garcilazo de la Vega”), Національному університеті Сан Маркоса, Перу (Universidad Nacional de San Marcos), Національному університеті “Федеріко Війареаль”, Перу (Universidad Nacional “Federico Villareal”), Національному педагогічному університеті Кантути, Перу (Universidad Nacional de Educación de la Cantuta), Венесуельському університеті “Рафаель Урданета” (Universidad “Rafael Urdaneta” de Venezuela), Регіональному центрі фундаментальної освіти в Латинській Америці (Centro Regional de Educación Fundamental para América Latina – CREFAL), Національному педагогічному університеті Мексики (Universidad Pedagógica Nacional) та інших [1].

Метою програм післядипломної освіти зі спеціальності “андрагогіка” є підготовка фахівців для теоретико-методологічного забезпечення процесу навчання дорослих, систематизації знань з андрагогіки, аналізу проблематики освіти дорослих у регіоні й у кожній окремій країні та розробки стратегій і заходів для її розв’язання. Курікулярні проекти магістратур і докторантур з андрагогіки включають у себе вивчення таких предметів, як психологія навчання дорослого; методи навчання дорослого; андрагогіка в соціальному контексті; теоретичні засади андрагогіки; розробка науково-дослідних проектів з андрагогіки; андрагогічні програми тощо [2, с. 95].

Проведене нами науково-педагогічне дослідження показало, що ліцензіати з андрагогіки включають до уваги, перш за все, цілі освіти, що ставляться міжнародними організаціями, які керують освітою дорослих (ЮНЕСКО, Інститут ціложиттєвого навчання ЮНЕСКО, Міжнародна рада освіти дорослих, Міжнародна організація праці (МОП), Міжнародна асоціація університетів (МАО), Міжнародне бюро освіти (МБО), Міжнародний інститут планування освіти дорослих, Регіональний центр фундаментальної освіти в Латинській Америці (КРЕФАЛ), Карибська регіональна рада освіти дорослих, Рада освіти дорослих Латинської Америки та інші), такі як демократизація освіти, що вважається фундаментальною метою для всіх продуктивних політик освіти, а саме: надати рівність освітніх можливостей, удосконалити культурне виробництво нового типу, враховувати реальні проблеми повсякденного життя в освітньому процесі. Демократизація освіти ґрунтується на самонавчанні та керівництві освітнім процесом, якщо воно необхідне [5].

Професійно-андрагогічна підготовка має здійснюватися шляхом використання особистого досвіду, передачі знань, пов’язаних із повсякден-

ними ситуаціями, визначення чітких цілей навчання, створення зв'язків, а не розриву між особистим і соціальним життям, надання можливості самоврядування, прийняття рішень, що стосуються освітньої установи, включення безперервного "керівництва" в освітній процес [7].

Міжнародні організації, що керують освітою дорослих, приділяють проблемі підготовки персоналу для роботи з дорослими велике значення. Ними був розроблений проект "Підготовка і перепідготовка вчителів дорослих", у рамках якого у 1975 р. в Сієні (Італія) проводився семінар із теми "Підготовка до майбутніх ролей робітників у освіті дорослих". Головні проблеми, на яких фокусувалася увага, були такими: роль тьютора в управлінні освітою дорослих; зв'язок між соціокультурним середовищем і освітою дорослих і тип підготовки для тьюторів; їхній досвід роботи з дорослими людьми й ін.

Проблема аналізувалася також із точки зору освітньої політики, тому що будь-який значний розвиток в освіті дорослих має наслідки для всієї освітньої системи. Установи, організації та політика освіти не є однаковими в різних країнах, проте проблеми дорослих збігаються і мають спільну основу. Результати проекту "Підготовка й перепідготовка вчителів дорослих" були корисними як освітнім політикам, так і працівникам у сфері освіти, тому що надали провідні ідеї для вибору освітнього політичного напрямку, а також керівні принципи для практичного розгляду проблеми [6].

Загальні рекомендації стосувалися тривалих структурних орієнтацій, організації освіти дорослих, було звернуто увагу на те, що інтеграція в систему безперервної освіти піднімає такі питання: прийняття законодавчої основи (зокрема проблема оплачуваної освітньої відпустки для інструкторів); розробка інституційної бази, яка повинна встановити статус і роль усіх учасників навчального процесу, й адміністративної основи, що відповідатиме за організацію та функціонування системи (мобілізація та використання ресурсів); географічна децентралізація й децентралізація рішень. Таким чином, було вирішено, що в майбутньому всі форми освіти дорослих повинні ґрунтуватися на дуальній концепції, що складається з: принципів повної демократії, особистого і соціального розвитку; вимог та обмежень, що виходять із ролей дорослих, які беруть участь в організації навчання, тобто викладачів і представників влади, які відповідають за даний сектор освіти [6].

Визначенню педагогічних умов реалізації курікулуму професійної підготовки інструкторів для роботи з дорослими маргіналами у Латиноамериканських країнах допомагають також такі офіційні джерела, як "Освіта як скарб. Доповідь ЮНЕСКО Міжнародної Комісії з освіти для XXI століття, під керівництвом Жака Делора", ЮНЕСКО ("La educación encierra un tesoro. Informe a la UNESCO de la Comisión Internacional sobre la Educación para el siglo XXI,

presidida por Jacques Delors”, UNESCO). У цьому документі зазначено, що підвищення якості освіти необхідно розпочати з поліпшення умов прийняття на роботу, підвищення якості професійно-педагогічної підготовки, соціально-економічних умов життя та праці вчителів. Завдання вчителя автори вбачають не лише в передачі інформації та знань учням, але також в умінні презентувати цю інформацію та знання у формі розв’язання певних завдань, пов’язаних із реальним життям, і зв’язку даних задач із питаннями більш глобальними. Для цього вчителю необхідно володіти професійно-педагогічними знаннями, розвивати в собі такі якості особистості: емпатію, витримку, скромність, толерантність та ерудицію. Професійна підготовка вчителів повинна мати за основу нову педагогічну концепцію, що включає в себе не лише засвоєння майбутнім учителем дидактичних методів навчання, які потрібні у його роботі, але також розвиток у нього критичного ставлення до своєї діяльності, професійної рефлексії, дослідницької роботи, тощо [4, с. 70].

В інших документах ЮНЕСКО, таких як Декларація всесвітньої конференції про вищу освіту у XXI столітті “Бачення та дії”, що відбулася у Парижі 5-9 жовтня 1998 р. (Conferencia Mundial sobre la Educación Superior en el siglo XXI “Visión y Acción”, UNESCO, París, 5-9 de octubre de 1998) та Декларація всесвітньої конференції “Нова динаміка вищої освіти та науково-дослідної роботи для соціальних змін та розвитку”, що відбулася у Парижі 5-8 червня 2009 р. (Conferencia Mundial “La nueva dinámica de la educación superior y la investigación para la transformación social y el desarrollo”, UNESCO, París, 5-8 de julio de 2009), на яких ґрунтується розбудова курікулярних проектів підготовки інструкторів для роботи з дорослими маргіналами у Латинській Америці, пропонуються напрями розвитку професійної освіти, серед яких є її демократизація, зміна авторитарного ставлення викладача до студента на демократичне, інтеграція ВНЗ до громадського життя, зростання значення їх послуг громаді, започаткування тісного зв’язку професійної освіти та соціально-економічного розвитку, ставиться особливий акцент на неперервній освіті, підвищенні важливості післядипломної освіти. У цих документах рекомендується також впродовж навчання прищеплювати студентам обов’язок перед суспільством бути його активним, незалежним, розсудливим громадянином і відповідати за своє навчання [5, с. 21].

Отже, одним із головних завдань є навчити майбутнього інструктора для роботи з дорослими стратегічно планувати свою діяльність, виступати у ролі лідера навчального процесу, який готовий прогнозувати розвиток навчальної ситуації та розв’язувати конфлікти; бути фасилітатором навчання, тобто помічником, поводитим учня у проце-

сі навчання та використовувати всі когнітивні, піднесено-емоційні та ціннісні стосунки, з яких складається навчальне спілкування.

Важливим вважається також, щоб майбутній спеціаліст навчився дослідницькій діяльності, генерував і розповсюджував нові знання; поширював значення культурних цінностей суспільства; застосовував інноваційні навчальні методи, що розвивають у дорослих слухачів навички творчого та критичного мислення, незалежної думки та колективної роботи; застосовував у навчальному процесі інформаційно-комунікативні технології; оцінював, насамперед, здатність слухачів розуміти та виконувати практичні завдання, а також навички колективної праці [5, с. 23].

Таким чином, на базі проведеного нами педагогічного дослідження можемо зробити висновки, що формальна професійно-андрагогічна освіта здійснюється у Латинській Америці, починаючи з 70-х рр. ХХ ст., провідними ВНЗ регіону: Венесуельським Університетом “Санто Домінго”, Національним експериментальним університетом Венесуели “Симон Родрігес”, Університетом інків “Гарсіласо де ла Вега” (Перу), Міжамериканським університетом дистанційного навчання Панами, Латиноамериканським університетом третього віку Венесуели, Національним перуанським педагогічним університетом Кантути та іншими.

Курикулярні проекти з професійного навчання інструкторів для роботи з дорослими розробляються з урахуванням високих міжнародних освітніх стандартів і вимог Інституту ціложиттєвого навчання ЮНЕСКО, Міжнародної ради освіти дорослих, Міжнародної організації праці, Міжнародної асоціації університетів, Міжнародного бюро освіти, Міжнародного інституту планування освіти дорослих, Регіонального центру фундаментальної освіти в Латинській Америці, Карибської регіональної ради освіти дорослих, Ради освіти дорослих Латинської Америки.

1. *Ермольєва Э. Г.* Образование как фактор социального прогресса (латиноамериканский ракурс) / Э. Г. Ермольєва // Педагогіка : Научно-теоретический журнал Российской академии образования. — 2011. — № 1. — С. 85—93.
2. *Жижко О.* Развитие професійної освіти маргінальних верств населення Мексики [Текст] : монографія / О. А. Жижко. — Ніжин : Видавець ПП Лисенко М. М., 2012. — 222 с.
3. *Alvarez A.* Desarrollo histórico de la andragogía // *Alcalá A.* Andragogía. Libro Guía de Estudio. — Caracas : Postgrado UNA., 1999. — P. 107—116.
4. *Delors J.* La educación encierra un tesoro. Informe a la UNESCO de la Comisión Internacional sobre la Educación para el siglo XXI, presidida por Jacques Delors. — París : UNESCO, 1996. — 358 с.
5. Educación de calidad, equidad y desarrollo sostenible: una concepción holística inspirada en las cuatro conferencias mundiales sobre la educación que organiza la

UNESCO en 2008-2009. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.unesco.org/education/Synergies4conferences.pdf> (03.10.2011)

6. *Janne H.* Organisation, content and methods of adult education. Interim report. — Council of Europe, Strasbourg, 1976. — 68 p.
7. Permanent education - the basis and essentials. — Council of Europe, Strasbourg, 1976. — 65 p.

Стаття надійшла до редакції 03.12.2012

Е. Жыжко

Формальное профессионально-андрагогическое образование в странах Латинской Америки

В статье рассмотрено формальное профессиональное обучение андрагогов, в том числе инструкторов профессионально-технического образования маргинальных групп населения в латиноамериканских странах. Выявлено, что куррикулярные проекты по профессиональному обучению тьюторов для работы со взрослыми разрабатываются с учетом высоких стандартов и требований международных организаций, которые управляют образованием.

Ключевые слова: формальное профессиональное образование, образование маргинальных групп населения стран Латинской Америки, образование взрослых.

E. Zhyzhko

Formal Professional Andragogic Education in Latin American Countries

The article considers formal professional education of andragogues, including the instructors of vocational education of marginalized groups in Latin American countries. The author finds out that the curricular projects concerning professional training of tutors who work with adults, are developed with due regard to the high standards and requirements of the international organizations that govern education.

Key words: formal professional education, education of marginalized groups in Latin American countries, adult education.

Рецензент – кандидат педагогічних наук,
доцент Л. О. Мільто